

COMMISSIE REGIONAAL OVERLEG LUCHTHAVEN MAASTRICHT

Secretariaat: Postbus 5700 - 6202 MA Maastricht

MELDINGENOVERZICHT

2^e KWARTAAL 2020

Augustus 2020

Uitgegeven door het **Klachten Informatie Centrum Luchtverkeer** onder verantwoordelijkheid van de
Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Maastricht

INHOUDSOPGAVE

	Inleiding	blz. 2
1.	Meldingenrapport 2 ^e kwartaal 2020	blz. 3
2.	Vluchten tussen 06:00-23:00 uur niet zijnde lesvluchten	blz. 4
3.	Lesvluchten	blz. 5
4.	Vliegbewegingen tussen 23:00-24:00 uur	blz. 5
5.	Afwijkingen voorgeschreven vertekroute	blz. 6
6.	Spreading melders en meldingen over de gemeenten	blz. 7
7.	Aandachtspunten en/ of aanbevelingen	blz. 8
8.	Samenstelling van de Werkgroep Meldingen en Hinder	blz. 9
9.	Bijlage	blz. 10

Inleiding

In dit rapport zijn alleen de meldingen over hinder van vliegverkeer van MAA opgenomen en niet van vliegverkeer van de AWACS-basis, Bierset en/of van overvliegers (= vliegtuigen boven Limburg niet op weg naar of afkomstig van genoemde luchthavens).

Dit rapport is opgesteld om de Commissie Regionaal Overleg (CRO) Luchthaven Maastricht te informeren over de hinder met betrekking tot MAA vliegverkeer, die bij het Klachten Informatie Centrum Luchtverkeer (KICL) is gemeld in het 2^e kwartaal 2020. Gegevens over meldingen en melders (meld adressen) zijn in tabellen verwerkt en vergeleken met gegevens over dezelfde periode in het voorgaande jaar.

Het rapport wordt besproken in de Werkgroep Meldingen en Hinderbeleid (WMH) van de Commissie. Op basis van het rapport kan de WMH aandachtspunten voor nader onderzoek formuleren. Dit kan resulteren in beleidsaanbevelingen ter voorkoming van vermijdbare hinder.

Meldingenrapport 2^e kwartaal 2020

Tabel 1. Aantal bewegingen, meldingen en melders in het 2^e kwartaal.

	Aantal bewegingen MAA		Aantal meldingen MAA		Aantal melders MAA	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
April	1237	508	5917	4340	439	271
Mei	1431	863	6298	7869	362	416
Juni	1397	1033	5861	8532	436	396
Totaal	4065	2404	18076	20741	654	570

Hoewel het totaal aantal bewegingen van MAA in het 2^e kwartaal 2020 met 41% is afgenomen ten opzichte van dezelfde periode in 2019, nemen de meldingen over hinder van MAA vliegverkeer toe met 15% van 18076 in '19 naar 20741 in '20.

Deze stijging wordt veroorzaakt door melders met 50 of meer meldingen in dit kwartaal, terwijl sprake is van een afname van de meldingen in de grote groep melders met minder dan 50 meldingen (zie ook tekst hieronder).

De melders nemen met 13% af van 654 in '19 naar 570 in '20. Er is sprake van een asymmetrisch meldingenpatroon, dat wil zeggen dat er een grote groep melders is met een relatief gering aantal meldingen en een andere kleinere groep melders met een relatief hoog aantal meldingen. De melders worden daarom onderverdeeld in het aantal door hen ingediende meldingen per kwartaal namelijk

“0-50” en “50 of meer” meldingen per melder per kwartaal.

Door **473 melders** uit de categorie “0-50” zijn **3.542 meldingen** ingediend, 17% van het totaal aantal meldingen in het 2^e kwartaal '20.

Door **97 melders** uit de categorie “50 of meer” zijn **17.199 meldingen** ingediend, 83% van het totaal aantal klachten. Een inwoner uit deze groep ervaarde zeer veel overlast en diende 742 meldingen in. In het 2^e kwartaal '19 werden door 559 melders uit de categorie “0-50” 4.281 meldingen ingediend, 24% van het totaal aantal meldingen en door 94 melders uit de categorie “50 of meer” 13.795 meldingen, 76% van het totaal. Onderzoek toont aan dat de mediaan* in zowel 2019 als 2020 gelijk gebleven is namelijk 4 meldingen per melder per kwartaal. Dit betekent dat de helft van de melders in 2019 en 2020 niet meer dan 4 meldingen per kwartaal indient.

Om meer inzicht te krijgen in meldingenpatronen en daarmee de mogelijkheid te bezien om te sturen op vermijdbare hinder is onderscheid gemaakt in vliegverkeer op MAA., namelijk **vluchten tussen 06:00-23:00 uur niet zijnde lesvluchten, lesvluchten en vluchten tussen 23:00 en 24:00 uur**. Per categorie is gekeken naar de hinder als gevolg van deze vluchten waarbij bewegingen, meldingen en melders in tabellen zijn weergegeven. Hierbij dient vermeld te worden dat iedere melder voor zowel de maand als voor het kwartaal slechts 1x wordt geteld. Ook kan het zijn dat de melder over meerdere categorieën overlast heeft gehad. Het is daarom niet mogelijk het aantal melders voor het totaalcijfer bij elkaar op te tellen.

* Omdat hier sprake is van een asymmetrische verdeling van het aantal meldingen per melders (d.w.z. dat de meeste melders weinig meldingen hebben ingediend en een enkeling veel), is het bepalen van gemiddelde waarde niet representatief voor deze groep melders; beter is het om hier de mediaan te bepalen, omdat deze minder beïnvloed wordt door extreme waarden. De mediaan wordt bepaald door een lijst van de melders te maken met het door hen ingediende aantal meldingen in oplopende volgorde (d.w.z. te beginnen met alle melders met 1 melding, vervolgens die met 2 meldingen etc.) De mediaan is dan de middelste waarde (is aantal meldingen) in de rij melders. Bij 570 melders wordt de mediaan bepaald door de som van waarde van de 285^e + 286^e melder gedeeld door 2.

Vluchten tussen 06:00- 23:00 uur niet zijnde lesvluchten

Het totale aantal bewegingen van vluchten in de periode 06:00 -23:00 uur niet zijnde lesvluchten daalt met 45% van 3315 in het 2^e kwartaal '19 naar 1818 in het 2^e kwartaal '20. Melders over bovenstaande bewegingen nemen af van 611 in '19 naar 496 in '20, een daling van 19%, het totale aantal meldingen neemt toe van 17.473 in '19 naar 19.801 in '20, een toename van 13%. Zie tabel 2.

Niet alle bewegingen leiden tot hinder, het zijn met name de bewegingen met zware toestellen die daarvoor verantwoordelijk zijn. In tabel 3 zijn deze bewegingen en de meldingen daarover weergegeven. De bewegingen met zware toestellen nemen met 37% af van 1803 in '19 naar 1129 in '20, zie tabel 3. De meldingen over deze bewegingen stijgen met 19% van 15.655 in '19 naar 18.609 in '20. Uit onderzoek blijkt dat in het 2^e kwartaal 2020 62% van het totaal aantal bewegingen tussen 06:00-23:00 uur verantwoordelijk is voor 94% van het totaal aantal meldingen over deze categorie.

Tabel 2. Aantal vliegbewegingen, meldingen en melders in het 2^e kwartaal

	Bewegingen tussen 06:00-23:00 uur		Meldingen 06:00-23:00 uur		Melders 06:00-23:00 uur	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
april	1019	432	5777	4323	423	270
06-07 uur	35	10	699	98	187	71
07-23 uur	984	422	5078	4225	383	256
mei	1191	661	6174	7341	352	338
06-07 uur	51	26	860	305	157	109
07-23 uur	1140	635	5314	7036	323	317
juni	1105	725	5522	8137	382	382
06-07 uur	59	34	909	490	199	120
07-23 uur	1046	691	4613	7647	344	360
Totaal	3315	1818	17473	19801	611	496
06-07 uur	145	70	2468	893	308	175
07-23 uur	3170	1748	15005	18908	545	466

Tabel 3. Aantal meldingen in relatie tot aantal vliegbewegingen van bepaalde zware typen vliegtuigen binnen openstellingsuren in het 2^e kwartaal. Getal tussen haakjes is het % van het totaal aantal bewegingen c.q. meldingen over MAA vluchten tussen 06:00-23:00 uur niet zijnde lesvluchten.

2 ^e kwartaal	Bewegingen		Meldingen	
	2019	2020	2019	2020
A310 serie	90	42	667	548
A320 serie	40	16	162	135
A330 serie	204	178	1633	2937
B737 serie	806	30	6370	214
B744 serie	176	55	2968	1374
B748 serie	42	2	596	41
B777 serie	264	659	2586	12213
AT72 serie	181	119	673	787
IL76*	-	8	-	1118
AN12*	-	2	-	53
B787 serie**	-	18	-	189
totaal	1803 (54%)	1129 (62%)	15655 (90%)	18609 (94%)

N.B. de bewegingen en de meldingen van de A300 en de A310 serie zijn in deze tabel samengevoegd.

* Toestellen ingezet i.v.m. transport medische apparatuur/ hulpmiddelen i.r.t COVID-19.

** Vervangend toestel ingezet vanwege onderhoud A310 van Royal Jordanian Airlines.

Lesvluchten:

Het aantal lesbewegingen is in het 2^e kwartaal 2020 met 21% afgenomen ten opzichte van het aantal in het 2^e kwartaal 2019. Het aantal melders en meldingen nemen toe met 62% respectievelijk 113%. Over lesbewegingen zijn in het 2^e kwartaal 2020 480 meldingen ingediend door 115 personen. De meldingen gaan over lokale lesvluchten met toestellen <6 ton, tevens over circuitlesvluchten met toestellen <6ton en >6ton MTOW. Met name de circuitlesbewegingen met toestellen >6ton hebben geleid tot de toename van het aantal meldingen over lesvluchten..

Tabel 4. Aantal meldingen in relatie tot aantal vliegbewegingen van lesvluchten in het 2^e kwartaal.

	Aantal vliegbewegingen lesvluchten		Aantal meldingen lesvluchten		Aantal melders Lesvluchten	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
April	214	76	73	17	29	10
Mei	237	198	96	122	40	60
Juni	285	307	56	341	22	87
Totaal	736	581	225	480	71	115
< 6 ton	731	558	194	336		
> 6 ton	5	23	31	144		

Vluchten tussen 23.00 en 24.00 uur:

De openstellingsuren van MAA zijn van 06:00 uur tot 23:00 uur. Voor luchtvaartuigen van luchtvaartmaatschappijen die geregelde vluchten uitvoeren en die volgens schema eerder dan 23:00 uur plaatselijke tijd hadden moeten arriveren kan, voor zover sprake is van onverwachte vertragende omstandigheden die op het moment van vertrek redelijkerwijs niet voorzien hadden kunnen worden, een extensie verleend worden tot 24:00 uur, voor starts voor zover sprake is van een technische storing van het luchtvaartuig dan wel van de luchtvaarttechnische gronduitrusting of extreme meteorologische omstandigheden. De luchthaven is te allen tijde open voor luchtvaartuigen die in nood verkeren of ten behoeve van reddingsacties of hulpverlening worden ingezet.

Het aantal bewegingen in de periode 23:00 tot 24:00 uur, waarvoor een extensie is verleend, neemt in het 2^e kwartaal '20 af met 62% van 13 bewegingen in '19 naar 5 in '20. Over deze bewegingen zijn in het 2^e kwartaal '20 door 231 melders 460 meldingen ingediend, over de bewegingen in '19 door 192 melders 378 meldingen. Drie extensies in mei betreffen vervoer van COVID 19 goederen, dat op verzoek van het Ministerie van IenW is uitgevoerd.

Tabel 5. Aantal meldingen in relatie tot aantal vliegbewegingen buiten de openstellingsuren in het 2^e kwartaal waarvoor een extensie is verleend.

	Aantal bewegingen waarvoor extensie is verleend		Aantal meldingen		Aantal melders	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
April	3	0	67	0	52	0
Mei	3	4	28	406	27	218
Juni	7	1	283	54	172	54
Totaal	13	5	378	460	192	231

Afwijkingen voorgeschreven vertekroute (Standard Instrument Departure /SID)

Op basis van artikel 10 van het Luchtverkeersreglement is voor het IFR-verkeer een aantal standaard instrument vertrek procedures (SID's) vastgesteld voor het luchtvaartterrein Maastricht. Deze procedures worden beschreven in de Aeronautical Information Publication (AIP). In de AIP zijn kaarten opgenomen waarop de routes van deze procedures zijn weergegeven. Deze uitvliegroutes zijn theoretische lijnen, in de praktijk zal een zekere spreiding plaatsvinden als gevolg van vliegtuigtype, het startgewicht, het gebruikte flightmanagementsysteem aan boord van het vliegtuig en de meteo-omstandigheden. Het tolerantiegebied is het gebied waarbinnen vliegtuigen, bij het uitvoeren van een vertrekprocedure, zich kunnen bevinden. De in de Beleidsregel handhaving vertrekprocedures luchthavens Eelde, Maastricht en Rotterdam van november 2014 bedoelde tolerantiegebieden zijn zo geconstrueerd dat ieder vliegtuigtype een vertrekprocedure binnen het bijhorende tolerantiegebied kan uitvoeren.

Door het KICL wordt op verzoek van de WMH/CRO controle uitgevoerd op toestellen die zijn afgeweken van de voorgeschreven vertekroute. Deze bewegingen worden voor onderzoek en beoordeling aan de LVNL voorgelegd. In geval van afwijking van de SID zonder toestemming van de Luchtverkeersleiding kan sprake zijn van overtreding van regelgeving. Deze gevallen worden dan voor nader onderzoek door het KICL doorgeleid aan het bevoegde gezag, de Inspectie Leefomgeving en Transport van het Ministerie van I&W.

In het 2^e kwartaal 2020 zijn 21 SID afwijkingen door het KICL voor beoordeling naar de LVNL doorgestuurd. Uit onderzoek door deze instantie bleek dat in 19 gevallen sprake was van een afwijking van de SID in opdracht of met toestemming van de LVNL en geheel in overeenstemming met de regelgeving. Van de 19 zijn 9 afwijkingen in verband met een complexe verkeerssituatie en 7 afwijkingen op aanvraag van de vlieger om zwaar weer te vermijden. In 3 gevallen vloog het toestel van MAA naar Luik en is het volgens de LVNL vanwege de korte afstand niet zinnig om via een SID te klimmen naar FL60. Met toestemming van LVNL worden dergelijke vluchten op directe wijze afgehandeld. Dit verkort de vliegafstand en vliegtijd en is volgens de LVNL uiteindelijk beter voor het milieu. In 2 gevallen was sprake van afwijking zonder toestemming of in opdracht van de LVNL, zgn. trackoffenders. Over deze bewegingen buiten het tolerantiegebied zijn 2 meldingen ingediend. De trackoffenders zijn door het KICL doorgeleid naar het bevoegde gezag, de Inspectie Leefomgeving en Transport van het Ministerie van I&W.

In het 2^e kwartaal 2019 is als gevolg van de werkdruk bij het KICL geen controle uitgevoerd op toestellen die zijn afgeweken van de voorgeschreven vertekroute (SID)

Spreiding melders en meldingen over de gemeenten

Tabel 6. Aantal melders en meldingen per gemeente in het 2^e kwartaal.

Gemeente	Melders		Meldingen	
	2019	2020	2019	2020
Beek	79	59	1840	1232
Beekdaelen	53	48	1039	731
Brunssum	9	12	277	214
Echt-Susteren	2	3	41	71
Eijsden-Margraten	65	43	900	786
Gulpen-Wittem	26	23	1321	1642
Heerlen	7	6	107	169
Kerkrade	0	1	0	1
Landgraaf	2	1	3	1
Maastricht	134	115	3505	4888
Meerssen	188	166	7042	8313
Roerdalen	2	4	2	12
Simpelveld	1	1	89	137
Sittard-Geleen	37	40	227	294
Stein	0	3	0	3
Vaals	6	3	11	11
Valkenburg a/d Geul	36	36	1629	2067
Voerendaal	7	6	43	169
Totaal	654	570	18076	20741

Aandachtspunten en/ of aanbevelingen

1. De Werkgroep stelt vast dat het totale aantal MAA vliegbewegingen in het eerste half jaar is gedaald ten opzichte van het eerste half jaar 2019: 8% afname in het eerste kwartaal en 41% in het tweede kwartaal. Het aantal melders daalt in het eerste en het tweede kwartaal 2020 met 13% ten opzichte van dezelfde periode in 2019. Het aantal meldingen neemt in het eerste kwartaal af met 1,5% en neemt in het tweede kwartaal toe met 15%. Deze toename wordt veroorzaakt door de stijging van de meldingen bij de melders met 50 of meer meldingen per kwartaal.
2. De Werkgroep stelt verder vast dat de bewegingen met zware toestellen in het eerste kwartaal 2020 met 1% toenemen ten opzichte van het eerste kwartaal 2019 en in het tweede kwartaal dalen met 37% en dat de meldingen over deze bewegingen in het eerste kwartaal dalen met 3% en in het tweede kwartaal stijgen met 19%.
3. Ingevolge afspraak in de CRO Werkgroep Omgevingsafspraken gaat de RUD-Zuid-Limburg ook een kwartaalrapport over meldingen proefdraaien opstellen. Dit rapport wordt dan bij het meldingenoverzicht van de CRO gevoegd. De Werkgroep zal de naar verwachting op termijn te verschijnen rapportage van de RUD over de eerste helft van 2020 agenderen voor de volgende Werkgroepvergadering.
4. De Werkgroep heeft eerder aanbevolen om in navolging van Eindhoven Airport ook op MAA een proef te doen met verschillende vertrekprocedures om de effecten op de omgeving van de verschillende procedures inzichtelijk te maken. De Werkgroep heeft eerder ook aanbevolen op MAA een proef te doen met de zogenaamde CDA (Continuous Decent Approach) naderingsprocedure om eveneens te bezien of en waar bij deze wijze van nadering omgevingseffecten kunnen worden gemitigeerd. De Werkgroep heeft beide aanbevelingen meegegeven aan het NLR in het kader van het door het NLR uit te voeren onderzoek naar mogelijkheden van hinderbeperking. Dit onderzoek maakt deel uit van het Verkenningsproces toekomst MAA onder leiding van de heer Van Geel.
5. KICL heeft gesignaleerd dat B77L toestellen die de zogenaamde NETEX vertrekprocedure volgen, verschillen wat betreft de werkelijk gevlogen route. Gelet hierop en in het licht van het streven naar hinderbeperking heeft KICL op verzoek van de Werkgroep dit nader onderzocht. Daarbij is gebleken dat vertrekkende B77L toestellen van verschillende maatschappijen weliswaar binnen het tolerantiegebied blijven en daarmee niet in overtreding zijn, maar wel regelmatig afwijken van de nominale route waardoor meer bewoond gebied wordt overvlogen dan bij het volgen van de nominale route het geval is. Deze bevindingen zijn ook aan het NLR meegegeven in het kader van het genoemde onderzoek naar mogelijkheden van hinderbeperking.

Samenstelling van de Werkgroep Meldingen en Hinder:

1. De heer C. Degenaar Omwonenden
2. De heer H. Albersen Omwonenden
3. De heer R. Jense Maastricht Aachen Airport
4. De heer M. Millenaar Luchtverkeersleiding Nederland
5. De heer S. Paul General Aviation MAA
6. Mevrouw M. Duijvestijn Klachten Informatie Centrum Luchtverkeer
7. Mevrouw R. Lichtenberg Klachten Informatie Centrum Luchtverkeer
8. Mevrouw L. Ehlen Klachten Informatie Centrum Luchtverkeer
9. Mevrouw C. van Dooren Klachten Informatie Centrum Luchtverkeer
10. De heer P. Simons Provincie Limburg (voorzitter)

Bijlage

Tabel 7. Aantal meldingen in relatie tot aantal bewegingen van vluchten tussen 06:00-23:00 uur niet zijnde lesvluchten in het 2^e kwartaal.

	Aantal vliegbewegingen overige vluchten			Aantal meldingen MAA			Aantal melders MAA			
	2019	2020	%	2019	2020	%	2019	2020	%	
april	Totaal	1019	432	-58	5777	4323	-25	423	270	-36
	6-7 uur	35	10		699	98		187	71	
	7-23 uur	984	422		5078	4225		383	256	
mei	Totaal	1191	661	-45	6174	7341	+19	352	338	-4
	6-7 uur	51	26		860	305		157	109	
	7-23 uur	1140	635		5314	7036		323	317	
juni	Totaal	1105	725	-34	5522	8137	+47	382	382	=
	6-7 uur	59	34		909	490		199	120	
	7-23 uur	1046	691		4613	7647		344	360	
Kwartaal	totaal	3315	1818	-45	17473	19801	+13	611	496	-19
	6-7 uur	145	70		2468	893		308	175	
	7-23 uur	3170	1748		15005	18908		545	466	

Tabellen 8a,b,c en d. Aantal meldingen in relatie tot bewegingen van bepaalde zware typen vliegtuigen in het 2^e kwartaal. Getal tussen haakjes is het % van het totaal aantal bewegingen c.q. meldingen over vluchten tussen 06:00-23:00 uur

april	Bewegingen		Meldingen	
	2019	2020	2019	2020
A310 serie	32	16	261	203
A320 serie	15	4	50	47
A330 serie	66	56	544	873
B737 serie	205	4	1685	55
B744 serie	69	14	1218	292
B748 serie	20	2	245	41
B777 serie	98	144	1000	2269
AT72 serie	51	40	239	197
IL76	-	8	-	118
AN12	-	-	-	-
B787 serie	-	-	-	-
totaal	556 (55%)	288 (67%)	5242 (91%)	4095 (95%)

tabel 8a.

Mei	Bewegingen		Meldingen	
	2019	2020	2019	2020
A310 serie	28	24	197	312
A320 serie	15	6	51	30
A330 serie	70	66	550	1129
B737 serie	309	-	2428	-
B744 serie	58	23	1034	642
B748 serie	16	-	267	-
B777 serie	84	240	763	4438
AT72 serie	85	38	248	235
IL76	-	-	-	-
AN12	-	2	-	53
B787 serie	-	-	-	-
Totaal	665 (56%)	399 (60%)	5538 (90%)	6839 (93%)

tabel 8b.

juni	Bewegingen		Meldingen	
	2019	2020	2019	2020
A310 serie	30	2	209	33
A320 serie	10	6	61	58
A330 serie	68	56	539	935
B737 serie	292	26	2257	159
B744 serie	49	18	716	440
B748 serie	6	-	84	-
B777 serie	82	275	823	5506
AT72 serie	45	41	186	355
IL76	-	-	-	-
AN12	-	-	-	-
B787 serie	-	18	-	189
totaal	582 (53%)	442 (61%)	4875 (88%)	7675 (94%)

tabel 8c.

2^e kwartaal	Bewegingen		Meldingen	
	2019	2020	2019	2020
A310 serie	90	42	667	548
A320 serie	40	16	162	135
A330 serie	204	178	1633	2937
B737 serie	806	30	6370	214
B744 serie	176	55	2968	1374
B748 serie	42	2	596	41
B777 serie	264	659	2586	12213
AT72 serie	181	119	673	787
IL76	-	8	-	118
AN12	-	2	-	53
B787 serie	-	18	-	189
totaal	1803 (54%)	1129 (62%)	15655 (90%)	18609 (94%)

tabel 8d.

.N.B. de bewegingen en de klachten van de A300 en de A310 serie zijn in deze tabel samengevoegd.

Tabel 9. verdeling melders in categorieën 0-50 meldingen en 51 en meer meldingen per melder per kwartaal in het 2^e kwartaal.

	Aantal melders categorie 0-50	Aantal meldingen categorie 0-50	Aantal melders categorie >50	Aantal meldingen categorie > 50
2020	473 / totaal 570 83%	3542 / totaal 20.741 17%	97 / totaal 570 17%	17.199 / totaal 20.741 83%
2019	559 / totaal 653 86%	4281 / totaal 18.076 24%	94 / totaal 653 14%	13.795 / totaal 18.076 76%

Tabel 10. verdeling melders in categorieën 0-100 meldingen en 101 en meer meldingen per melder per kwartaal in het 2^e kwartaal.

	Aantal melders categorie 0-100	Aantal meldingen categorie 0-100	Aantal melders categorie >100	Aantal meldingen categorie >100
2020	508 / totaal 570 89%	6116 / totaal 20.741 29%	62 / totaal 570 11%	14.625 / totaal 20.741 71%
2019	605 / totaal 653 93%	7511 / totaal 18.076 42%	48 / totaal 653 7%	10.565 / totaal 18.076 58%